

FRANSUZ TILIDAGI FAIRE FE'LINING ISHLATILISHI, UNING SINONIMLIK XUSUSIYATLARI VA O'ZBEK TILIDAGI TARJIMA VARIANTLARI

Nuritdinov Navro'zSafarovich,
Toshkent amaliy fanlar universiteti o'qituvchisi

Annotatsiyamazkur maqolada fransuz tilida eng faol ishlatiladigan fe'llardan birifaire fe'li kelib chiqish tarixi, ishlatilish o'rinlari, turli til qurilmalarida qo'llanilishida kuzatiladigan o'ziga xosligiga sinonimlikxususiyatlari haqida fikrlar keltirilib, turli misollar tarjimalar bilan keltirilib o'tilgan.

Kalit so'zlar fe'l, sinonim, lisoniy, faire, Dictionnaire de l'ancien langage François, Étymologie.

USAGE OF THE VERB FAIRE IN FRENCH, ITS SYNONYM CHARACTERISTICS AND TRANSLATION OPTIONS IN UZBEK

Nuritdinov Navroz Safarovich,
teacher of Tashkent University of Applied Sciences

Abstract. In this article, one of the most actively used verbs in the French language, the verb faire, the history of its origin, places of use, its uniqueness and synonymy characteristics observed in its use in different language devices, various examples with translations are presented.

Key words ; Verb, synonym, faire, infinitive, fixed phrases, Dictionnaire de l'ancien langage François, Etymologie.

УПОТРЕБЛЕНИЕ ГЛАГОЛА FAIRE ВО ФРАНЦУЗСКОМ ЯЗЫКЕ, ЕГО СИНОНИМИЧЕСКАЯ ХАРАКТЕРИСТИКА И ВАРИАНТЫ ПЕРЕВОДА НА УЗБЕКСКИЙ

Нуритдинов Навроз Сафарович,
преподаватель Ташкентского университета прикладных наук

Аннотация; В данной статье рассматривается один из наиболее активно употребляемых глаголов во французском языке глагол faire, история его происхождения, места употребления, его уникальность и характеристики синонимии, наблюдаемые при его употреблении в разных языковых средствах, приводятся различные примеры с переводами.

Ключевые слова; глагол, синоним, лингвистический, делать, Словарь древнефранцузского языка, Этимология.

Fe'l- harakat bildiruvchi so'zlar turkumi va shu turkumga oid har bir so'z. Grammatikada «harakat» so'zi keng tushunchali bo'lib, nafaqat harakatni, balki holat yoki hodisani ham bildiradi, masalan: yurmoq, yugurmoq, sakramoq, yig'lamoq, uxlamoq, o'ylamoq, sevmoq, tinchimoq, qurimoq fe'llar lug'aviy ma'noga ega yoki ega emasligiga ko'ra 2 turga bo'linadi:

1. Mustaqil fe'llar.

2. Yordamchi fe'llar.

Mustaqil fe'llar, xuddi boshqa mustaqil so'z turkumlariga oid so'zlar kabi, lug'aviy ma'noga ega bo'ladi, gapning mustaqil bo'lagi vazifasida kela oladi. Yordamchi fe'llar lug'aviy ma'noga ega bo'lmaydi. Ular turli yordamchi vazifalarda kelib, turli qo'shimcha ma'nolarni ifodalash uchun xizmat qiladi. Yordamchi fe'llar o'z vazifasiga ko'ra 3 asosiy turga bo'linadi:

1) fe'lyasash uchun xizmat qiluvchi yordamchi fe'llar: qil, et, ayla, bo'l (qabul qilmoq, taklif etmoq, tamom bo'lmoq kabi);

2) fe'lning analitik shaklini yasash uchun xizmat qiluvchi yordamchi fe'llar (bular, odatda, «ko'makchi fe'llar» deb yuritiladi). fe'lning bunday shakllari turli grammatik, modal va boshqa ma'nolarni ifodalaydi: o'qib bo'ldi, ko'rib qoldi, qo'rqib ketdi va boshqa;

3) bog'lama vazifasini bajaruvchi yordamchi fe'llar. Masalan, qil, bo'l: sportchi bo'lmoq, o'qituvchi bo'lmoq.

«Ko'makchi fe'l» yoki «yordamchi fe'l» termini turkologik adabiyotlarda bir muncha keng ma'noda qo'llanib kelmoqda. Bu termin otlar bilan birikib, qo'shma fe'l yasovchi va bog'lama vazifasida

qo'llanuvchi qil, et, ayla, bo'l fe'llariga nisbatan qo'llanilibayrim adabiyotlardae- (edi, ekan...) to'liqsiz fe'liga nisbatan ham qo'llanadi[1].

Fransuz tilida eng ko'p qo'llaniladigan fellardan biri faire bo'lib bir necha o'ziga xos jihatlari mavjud. Fransuz tilidagi faire fe'li ish harakatni amalga oshirmoq manosida kelib, qila olmoq, bajarmoq manolarini anglatadi vafransuz tilidagi 30 ga yaqin fe'llarga sinonim bo'ladi. Shu nuqtai - nazardan faire fe'li fransuz tilida juda faol qo'llaniladigan fe'llardan hisoblanadi. Shu bilan birga faire fe'li iboralar tarkibida fransuz tilidagi hamma zamonlarda va lisoniy qurilmalar bilan qo'llanilgan holatlari ham uchraydi.

Faire fe'lifransuz tiliga lotincha «facio[1], infinitiv «facere» dan harakatning moddiy nuqtai nazardan ham, intellektual nuqtai-nazardan ham amalga oshirilishi manosida keladi. Fairefeli fransuz tilida9-asrdan ishlatila boshlangan.

Dictionnaire de l'ancien langage François da faire fe'lisubstantiv ravishda olingan infinitivdir[5]: deb keltirilgan. «Je vueil bien que chacun sache que je saiz ce faire» «Men buni qanday qilishni hamma bilishini istayman»

Yuqorida keltirib o'tilganidek Faire feli bir qator til qurilmalarida ishlatilib muloqot jarayonidajuda faol qo'llanilib kelinadi.

Faire fe'li va +sport turlari+de predlogiko'rinishida kelsa bu holatda fransuz tilidagi pratiquer fe'li bilan va ba'zida jouer fe'li bilansinonim bo'lib keladi.

Faire + sports = Pratiquer + sport

Faire du sport = Pratiquer un sport (sport bilan shug'ullanmoq)

faire du judo=pratiquer le judoDzudo bilan shug'ullanmoq

Il voudrait faire de la natation pour renforcer son dos. U belini mustahkamlash uchun suzishni xohlaydi.

Je fais du basket.= Je joue au basket. Men basketbol o'ynamoqdaman.

Anne et Marie font du volley. Anne et Marie jouent au volley. Anne va Mari voleybol o'ynashmoqda. Bu misollarda alohida etibor qaratilishi lozim bo'lgan yana bir muhim jihat predloglar qollanilishidir.

Faire fe'li va jouer musiqa asboblari bilan ham birgalikda qo'llanilganda sinonim bo'ladi masalanJe fais du piano/de la guitare. Je joue du piano/de la guitare. (Jouer). Faire fe'l i boshqa ko'pchilik fe'llar bilan nisbiy ma'noda ishlatiladi; va u har doim o'zidan oldingi va tegishli fe'ning sifati va ma'nosini oladi.

Qu'est-ce que tu aimes faire ?sen nima qilishni yaxshi ko'rasan? Il faut le faire - Buni qilish kerak. Ondoit faire- qilinishi kerak.Rien à faire-Qilinadigan ish yo'q.Faire fe'li boshqa fe'llar bilan birikkanda bajarilgan ish harakatning orttirma daraja ma'nosini bildiradi ya'ni qildirmoq deb tarjima qilinadi:

faire rire – kuldirmoqfaire manger – yedirmoq faire venir – keltirmoqfaire écrire – yozdirmoq faire tomber – yiqitmoqfaire partir - jo'nattirmoq

Faire fe'liga sinonim bo'la oladigan ayrim fe'llarCoûter : Ça fait combien = ça coûte combien. Bu qancha turadi (narx, hisob so'rashda.Ça coûte dix euros. = Ça faitdix euros.Bu o'n yevro turadi

S'habituer : Je ne m'y fais pas. = Je ne m'y habite pas.Ko'nikish: ko'nikmayapman. Men bunga ko'nika olmayapman.

Procéder : Je ne sais pas comment il faut faire. = Je ne sais pas comment il faut procéder.Men buni qanday qilishni bilmayman. = Qanday davom etishni bilmayman.

Cuisiner : J'ai fait un gâteau. = J'ai cuisiné un gâteau.Men tort pishirdim

Rédiger : J'ai rédigé ce commentaire = J'ai fait ce commentaire.Men bu fikrni yozdim (bildirdim)

(Écrire) J'écris un poème = Je fais un poème. Men sher yozdim

J'ai écrit ce commentaire,=J'ai fait ce commentaire. Men fikr bildirdim (yozdim)(Inventer) J'invente un poème.= Je fais un poème.

(Être attentif) Diqqatli bo'lmoq - Faire attention ! Sois attentif !

Organiser/Donner) On organise/donne une fête = faire une fêteBayram tashkillashtirmoq Bayram qilib bermoq

Construire (qurmoq): Il faut faire un plan. = Il faut construire un plan.Reja tuzib olish kerak L'ouvrier a fait sa maison. L'ouvrier a construit sa maison. Ishchi o'z uyini qurdi.

Mesurer (o'lchamoq) Il mesure un mètre soixante-quinze Il fait un mètre soixante-quinze.

Accomplir : Ils ont accompli de grandes choses = Ils ont fait de grandes choses. Ular katta ishlarni amalga oshirdilar.

Shuningdek faire fe'li bir necha turg'un iboralar tarkibida o'zgarimas shaklda qatnashadi «Faire»:

iboralar tarkibida kelganda aksariyat holda 3 shaxsdayoki infinitif formasida qo'llaniladi.

4+4 font huit. 4+4 teng sakkiz. Ça fait combien, s'il vous plaît ? (pour demander l'addition). Marhamat qilib aytsangizbu qancha turadi (narx, hisob so'rashda) Ça fait 90 euros. Bu 90 yevro turadi.

Il fait... + [adjectif] faire + beau yoki mauvais Ob-havoholati > Havo yaxshi, yomon. Ushbu holatda har doim il fait shakli qo'llaniladi va so'roq formasining uch xil shaklida ifodalanish variantlari mavjud. Quel temps fait-il ? Quel temps il fait ? Ob havo qanday ? Il fait quel temps ? Javob variantida ham aynan faire fe'lining 3 shaxs ko'rinishi qatnashadi Il fait beau. Havo yaxshi. Il fait un froid de canard. Havo juda sovuq (ibora sifatida ishlatiladi). Il fait un temps magnifique. Havo juda ajoyib Quand il fait beau, Sofia fait de la plongée sous-marine. Havo ochiq bo'lganida Sofia suvga sho'ng'ish bilan shug'ullanadi. Faire=demander la profession: kasbni so'rashda ham faire feli ishlatiladi; Tu fais quoi dans la vie ? Sen nima ish qilasan (kasbing nima)

ammo bunday savolga javob variantida faire felidan koproq être + profession shakli qo'llaniladi Je suis professeure de français.

Xulosa: Fransuz tilida eng kop qo'llaniladigan faire feli tarixan ham hozirgi kundagi muomala jarayonidagi nutqda va ilmiy doirada ham birdek keng va turli ma'nolarda foydalanilishiga qaramay ko'p hollarda qilmoq bajarmoq manosini ifodalab keladi va shu manoni anglatadigan fellarning deyarli barchasi bilan sinonim bo'la olishimi maqolada ko'rishimiz mumkin. Bu fe'llarning bajarilgan ish harakatniqay darajada ifoda eta o'lganligi felning ba'zi hollarda qaysi zamon da tuslanganligi yoki tuslanmagan holatda (infinitiv) kelganligi bilan ham bog'liq. Yana bir jihat fransuz tilida aynan shu fel har doim faqat bir zamon da va birgina shaxsda keladigan qotib qolgan ibora ko'rinishi ham mavjud ekanligini guvohi bo'ldik.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O'zbek tilida ko'makchi fe'llar Azim Hojiyev – Тошкент: 6-bet

2. Fransuz tilining amaliy grammatikasi Mamatov A, Mirxoliqov M, Asqarov A – Тошкент: 46 –bet